Becària al forn

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Cómo sirven el becario?", pregunta a un cambrer un empresari mostatxut. "Asado en su jugo de 12 horas de jornada, con una guarnición de 280 euros al mes y una espuma deconstruida de 'esto es lo que hay". L'acudit és, evidentment, de Forges, un dels pocs humoristes que demostra tindre sensibilitat per la ciència. Altres, com ara El Roto, mostren sovint percepcions esbiaixades, bastant desafortunades. Però Forges és genial, i des de les seues vinyetes, i amb una militància impagable (deu tindre cap fill becari?), torna de manera constant a la càrrega. Des de fa anys i anys. D'aquesta manera, els acudits de Forges es van enganxant en els taulers d'anuncis dels centres d'investigació, en un contrapunt agredolç. El nou becari, quan arriba al seu destí investigador (sovint amb la il·lusió impel·lent de dur endavant una recerca innovadora), troba a l'entrada del seu despatx les tires còmiques de Forges, que hi ha apegat el becari precedent. Per exemple, al meu centre d'investigació, en el tauler dels becaris, es poden llegir els acudits següents: "Nos vamos de 'puente', becario, luego no digas que no te damos responsabilidades", o "Le vamos a firmar un contrato de cinco minutos y luego ya veremos", o "Per-

Acudit de Forges sobre els becaris.

done, Sr. Fernández, ¿barro ya a los becarios? Afirmativo, Fuencis". El becari hi apareix sempre com un ésser inerme, desnonat, sense cap altre futur que el de l'explotació i l'abús personal. I és així: llevat de poques vegades, són la mà d'obra barata del centre, i el seu estatus laboral està, per tant, per sota de la resta de treballadors (on cal incloure tot el col·lectiu de serveis). Si Fuencis pregunta "si agrana ja els becaris", és perquè, al capdavall, els pot agranar sense que li passe res. El becari és, tard o d'hora, una molèstia, i és susceptible de ser llançat a les escombraries. Per tant, el col·lectiu està sotmés a l'explotació més salvatge, amb casos reiterats d'assetjament laboral, i sense ningú que els defense (no hi ha cap "Defensor del becari"). En aquest sentit, les dones investigadores s'enduen la pitjor part, perquè el temps corre en contra seu. A trenta anys sovint han de decidir entre la seua vida sentimental i la investigadora. A hores d'ara, no és pot ser "mare becària", és una *contradictio in terminis*. Un becari necessita dedicar més de 12 hores de jornada per a poder tindre algun futur, és a dir, per a poder optar a alguna altra beca (Cajalillo, Juan de la Cierva, Cajal, etc.). La maternitat, la família, les obligacions tutelars, les despeses que comporta, són del tot impossibles per a una mare investigadora. Per això jo li diria, a l'estimat Forges, que la "becària al forn" és encara més saborosa. Més tendra, més emotiva, més entranyable. "Com serveixen la becària?", pregunta l'empresari mostatxut. I el cambrer contesta: "Rostida amb el bebé amb el suc de llet materna i cinc classes de cereals". Açò és el que hi ha. Delicadeses!

CARTES DE PROP

Dos entre tants

ENRIC SÒRIA

Soldats republicans durant la batalla de l'Ebre a Miravet.

Al cap de 70 anys, el record de la guerra civil continua molt present i sorgeix quan menys se l'espera, fins i tot en llocs i circumstàncies en què la rememoració d'aquella tragèdia és impròpia o ofensiva. Així, l'altre dia, en una eixida de to quasi inconcebible, el president de la Generalitat Valenciana, Francisco Camps, evocà l'assassinat de José Calvo Sotelo, el 1936, quan acusà el diputat socialista Ángel Luna de voler donar-li el *paseíllo* qualsevol nit d'aquestes. Com és sabut, a la guerra civil va ser assassinada molta gent en els dos bàndols, i també és obvi que cadascú té la memòria que té, i amb ella tria els seus morts, però certes projeccions del passat al present són intolerables. No hi ha dubte que Francisco Camps és un cadàver polític, almenys fora de l'àrea d'influència de Canal 9, però ací l'expressió cadàver polític no és més que una metàfora —sens dubte ingrata, però d'ús habitual, quan a algú se li acaba la carrera—, i a ningú se li ha passat mai pel pensament entendre-la en sentit literal. A ningú, excepte al nostre president. Del Partit Socialista se'n poden dir moltes coses, però només una imaginació pertorbada pot conjecturar que és una banda d'assassins. En general, en els últims 30 anys, els nostres polítics han demostrat de sobres que la seua agressivitat és només verbal, cosa que tenen en comú amb la immensa majoria de la societat, per sort per a tots. La sang ja va arribar al riu una vegada, i ningú vol que això torne a passar. I per això no ha tornat a passar.

La guerra civil va ser una bàrbara escola, i la postguerra carnissera del primer franquisme tant o més. Alguna lliçó n'hem aprés. Els últims anys s'ha parlat molt de recuperar la memòria i d'enterrar amb decència els morts —sobretot republicans— que encara poblen l'anonimat de les fosses i els camins perduts. Hi ha qui s'estimaria més d'oblidar tot allò d'una vegada i passar pàgina. Jo crec que tots els morts mereixen una sepultura digna i que no passarem pàgina fins que no ens recordem bé de tot. Una cosa va amb l'altra. Al capdavall, només s'aprén del que no s'oblida. Quan arribem a saber amb tota l'exactitud possible què va passar i per què, en aquells dies atziacs, podrem començar a mirar aquella enorme salvatjada amb equanimitat i des de lluny. Per a superar el passat, primer cal assumir-lo. Serà llavors quan deixarà d'obsessionar-nos. Com ja no ens obsessionen —tot i que les lamentem— ni les guerres carlines ni l'expulsió dels moriscos. L'exabrupte del nostre president no és solament un símptoma d'ofuscació, també assenyala que ens queda molt de camí per fer.

> La pàgina en què, per primera vegada, acaba de matar un home és estremidora

Amb tot, camí se'n fa, perquè el temps passa i els estudiosos treballen. Aquests dies, l'editorial Club Editor ha recuperat dos bons llibres de memòries de la guerra civil: *Dues línies terriblement paral·leles* de Francesc Grau i Viader i *Un de tants* de Lluís Ferran de Pol. El llibre del primer és la reconstrucció, al cap dels anys, d'un dietari que va escriure i va perdre en combat. L'autor era un membre més de la "quinta del biberó": xicons de dèsset anys que van ser enviats a morir en la llarga massacre de l'Ebre per una República exhausta, i el seu text revela, sense ornamentacions ni veladures, tota la brutal absurditat de la guerra, vista per un adolescent que ha de matar o morir quan encara no sap que és viure. La pàgina en què, per primera vegada, acaba de matar un home (un enemic, però això li té igual) és estremidora. Els catadors de literatura no disfrutaran gaire amb aquest llibre, perquè de literatura en té ben poca. La prosa és eixuta i sovint formulària, les descripcions són elementals i les reflexions prou infantils, com correspon a un adolescent endut a fer de carn de canó. Amb tot, l'autor sap dir-nos dretament la seua veritat, i ens commou, com ho fa sempre la vida, malgrat tot.

Lluís Ferran de Pol, en canvi, era un escriptor dret i fet, i se li nota. Un de tants recull una part —la dedicada a la batalla de l'Ebre i a l'exili francés— d'un llibre miscel·lani editat el 1973, De lluny i de prop, amb l'afegit d'uns textos inèdits. L'epíleg del valencià J. V. Garcia Raffi ens informa bé de la peripècia de l'autor dins la vasta marea de l'exili. Acabada la guerra, l'autor va conéixer la misèria i el tracte inhumà que les autoritats franceses van donar als refugiats en els camps de concentració del Rosselló. En aquest llibre, l'escriptura és més articulada i més fluent, i l'expressió de la derrota, la ràbia i la desolació té un pòsit més madur. Però el fons és el mateix. En particular, les pàgines sobre el campament de Sant Cebrià mantenen intacta la seua vàlua com a acusació i com a testimoni ferit de la natura humana. Hi ha estampes traçades amb un pols molt ferm, com la retirada de l'exèrcit o el retrobament dels supervivents, a punt d'embarcar cap a Mèxic, amb les dones i els fills, davant la mirada, finalment humanitzada, dels seus guardians francesos. Tot, imatge i sensació, queda perfilat amb la barreja justa de franquesa i vivor de detalls.

Les reconstruccions dels historiadors, o de les novel·les i el cinema, ens poden fer creure que sabem alguna cosa del que va passar en aquells anys luctuosos. Aquests dos llibres breus proven que el record dels testimonis té sempre una veracitat superior. Per a sentir el passat, l'experiència viscuda i ben contada és insubstituible. I només sentint-lo podem arribar a entendre el seu espant. Hem de donar gràcies a Club Editor perquè ens ha tornat a fer presents aquestes veritats viscudes per algú. Més enllà de les ferides mal tancades, les obsessions malaltisses i els oblits covards, l'immens cementiri de vides destruïdes que aquests llibres convoquen continuen exigint-nos que els llegim amb pietat.

Revista

Mètode
Número 63

Universitat de València
València, 124 pàgines

Aquest número de la revista de difusió de la investigació aborda un tema de gran interés. Sota el títol *Les pors a la ciència*, analitza "la percepció social de la investigació científica". A més d'altres seccions i articles, el monogràfic central, coordinat per Manel Porcar, ofereix les aportacions de David Casacuberta, Jesús Navarro i José L. Taín, Víctor Puntes i Anna Garcia Hom, Andrés Moya, Susanna Cabrera, Ángeles Faus, José Salt i Miguel Ángel Sanchis, i Jesús Martínez.

Juvenil

Un país al desert
Francesc Collado

Edicions del Bullent
Picanya, 2009

La pretensió d'aquest llibre és donar visibilitat i alertar els més joves de la nostra societat de les injustícies envers un poble oblidat i castigat. El seu autor conta la història d'un xiquet saharauí que és acollit per la família de Miquel per passar un parell de mesos. El contrast de cultures i l'intercanvi que es produeix fan que Miquel i els seus amics descobresquen la realitat de les dures condicions en què viu i lluita per la seua llibertat una societat refugiada al desert.

Narrativa

Lògica primordial
Josep Fuster

Edicions Bromera
Alzira, 208 pàgines

La singularitat d'aquest llibre és que les narracions curtes que el componen van ser escrites originàriament per a ser escoltades per la ràdio. El denominador comú de totes elles és un joc amb la realitat que fa uns tombs inesperats. L'atzar és ben bé el protagonista central de les històries que s'hi conten, amb uns personatges que es veuen atrapats com a mosques en una teranyina de circumstàncies que els submergeix en la perplexitat davant unes forces que els superen.